

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

ALIVE IN CONCERT

Tutkielma karismasta, rohkeudesta ja esiintyvän taiteilijan temperamentista sooloteoksessa *Alive in Concert*

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Musiikkiteatteri
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Marjo Kiukaanniemi

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma

KIUKAANNIEMI, MARJO: ALIVE IN CONCERT

Tutkielma karismasta, rohkeudesta ja
esiintyvän taiteilijan temperamentista
sooloteoksessa Alive in Concert

Musiikkiteatterin suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 25 sivua, 1 liitesivu

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

Taiteellis-toiminnallinen opinnäytetyöni on tapaustutkimus sooloteokseni Alive in Concert pohjalta. Tämän teoksen ja samalla työni taiteellisen osuuden ensi-ilta oli 3.11.2011 Helsingissä Tanssiteatteri Hurjaruuthissa, ja se oli tanssia, laulua ja soittoa sisältävä itse koreografoitu ja esitetty näyttämöteos. Alive in Concertissa lavalle tuomieni sisältöjen pohjalta käsittelen opinnäytetyöni kirjallisessa osassa karismaa, rohkeutta ja temperamenttia esiintyvän taiteilijan työssäni. Vaikka kutsun Alive in Concertia sooloteokseksi, olivat lavalla mukana muusikko-äänisuunnittelija Joel Sulva, sekä näyttelijä-muusikko Jere Kolehmainen.

Kirjallisen osuuteni tutkimuskysymykset kuuluvat: Miten temperamenttipiirteittäni tunnistaminen auttaa minua kehittymään esiintyvänä taiteilijana? Mikä tekee karisman? Miten kehitän rohkeutta esiintyjänä? Työni teoreettinen viitekehys löytyy sosiaalipsykologiasta. Pohdin Alive in Concertia tehdessäni eteeni tulleita temperamentin piirteitä sekä introversiota ja erityisherkkyyttä esiintyvän taiteilijan näkökulmasta, sillä ne liittyvät läheisesti omaan kokemukseeni karismasta ja rohkeudesta. Nämä termit ovat nostaneet päätään keskusteluissa viime vuosina, ja niistä kirjoitetut tuoret kirjat ja artikkelit ovat saaneet julkisuutta mediassa.

Koska tunnen itsekin kuuluvani sekä intovertteihin että erityisherkkiin, tutkin niiden piirteiden hyötyjä ja haittoja taiteellisessa työssä ja esiintymisessä. Peilaan näitä piirteitä myös karisman ja rohkeuden käsitteisiin, joiden tutkimisesta Alive in Concertin työprosessi lähti liikkeelle.

Asiasanat: karisma, rohkeus, erityisherkkyyys, introversio, sooloteos, esiintyjyys

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music

KIUKAANNIEMI, MARJO:

Alive in Concert

A research in charisma, courage and the temperament of a performing artist in a solo performance Alive in Concert

Bachelor's Thesis musical theatre

26 pages, 1 pages of appendices

Spring 2015

ABSTRACT

My artistic-actional thesis is a case-study based on my solo performance Alive in Concert. The premiere of this performance November 3rd, 2011 in Dance Theatre Hurjaruuth, in Helsinki. This artistic part of my thesis was a stage performance with dance, singing and live playing choreographed, performed and partly composed by myself. Based on the themes discovered on stage while performing Alive in Concert, I have researched charisma, courage and temperament. Even though I call Alive in Concert a solo performance, I shared the stage with a musician and sound designer Joel Sulva and an actor-musician Jere Kolehmainen.

In the written part of my thesis the research questions are: How does recognizing my temperamental features help me develop as a performing artist? What does charisma consist of? How does someone develop courage as a performer? The theoretical frame of my work comes from social psychology. In this research I analyze the temperamental features that I came across during the making of Alive in Concert. I also analyze introversion and high sensitivity from the performer's point of view as they are closely related to my experiences of charisma and courage. The terms introversion and high sensitivity have been hot topics within psychological research over the last few years and the articles and books written about them have gained a lot of popularity in the media.

As I regard myself as both introverted and highly sensitive, I analyze the pros and cons of these features in artistic work and performing. I also compare and contrast these features with the terms of charisma and courage that were the starting point of my solo work Alive in Concert.

Key words: charisma, courage, high sensitivity, introversion, solo work, performance.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TEOKSEN ALKU JA ESIINTYJÄN TEMPERAMENTTIPIIRTEET	4
2.1	Lavatapahtuma 1: herkkä ja varma Kuutamonaatti	4
2.2	Psykologinen oivallus: introversio	5
2.3	Lavatapahtuma 2: oma ääni, omat sanat ja jännitys	6
2.4	Psykologinen tulkinta: temperamentti- piirteet ja persoona työn selittäjinä	7
2.5	Erytyisherkyys	8
3	KARISMAN JÄLJILLÄ	10
3.1	Taiteilijan ydintehtävä	13
3.2	Muita karismaan vaikuttavia tekijöitä	13
4	HUOMAAMATTOMASTA HUOMATUKSI, NOLOSTA VARMAKSI	16
5	ROHKEUTTA OLLA RUMA JA MOKATA	18
6	LOPPUKOHTAUKSET JA LOPPUTULEMAT	21
6.1	Viimeinen tanssi ja Enkeli	21
6.2	Pohdintaa teoksen onnistumisesta ja epäonnistumisesta	22
6.3	Pohdintaa 3,5 vuotta teoksen jälkeen	23
	LÄHTEET	26
	LIITTEET	28

1 JOHDANTO

Vuonna 2011 olin päättänyt tehdä sooloteoksen. Halusin tehdä sooloteoksen ensisijaisesti oppiakseni esiintyvälle taiteilijalle välttämättömiä käytännön taitoja: apurahahakemusten tekoa, tuotantoa, markkinointia, sisällön suunnittelua, oman harjoittelun organisointia ja päämäärätietoisuutta muutamia mainitakseni. Syy siihen, että tämän taiteellisen tuotoksen piti olla nimenomaan sooloteos, oli kuitenkin toinen: sooloteoksen vapaus ja pelottavuus kiehtoivat minua. Halusin hyödyntää sekä tanssijan taustaani että musiikillista osaamistani ja mitä tahansa, mitä tekoprosessi haluaisi esiin tuotavan. Halusin tehdä tämän sooloteoksen nimenomaan freelance-kentällä, vapaana kaikista genreistä, säännöistä ja arviointikriteereistä.

Niin syntyi Alive in Concert-sooloteos, joka sai ensi-iltansa 3.11.2011. Aivan yksin en lavalla ollut, vaan musiikilliset taustat teokseeni sävelsi ja soitti bassotaiteilija Joel Sulva ja lavalla kanssani esiintyi myös näyttelijä-muusikkoystävänä Jere Kolehmainen. Silti tämä teos oli minulle sooloteos, sillä se käsitteli minua omana itsenäni, ilman rooleja. Alive in Concertia tehdessäni en vielä tiennyt, että tästä teoksesta tulisi taiteellis-toiminnallisen opinnäytetyöni taiteellinen osa ja tapaustutkimuksen pohja. Sooloteoksen teko tuntui tuolloin sopivalta ja käytännölliseltä tavalta tutkia omaa esiintyjyyttäni ja ottaa opiksi. Teoksessa halusin tutkia lavakarisman käsitettä, pohtia taiteellisesti, mitä se on ja näkykö se minussa.

Ideoidessani karisma-aiheista materiaalia sooloteostani varten tartuin Eva Kihlströmin kirjaan Karismakoodi - seitsemän tietä säteilevään persoonallisuuteen (2007). Siinä Kihlström avasi sanan *persoona* merkitystä seuraavasti:

Sana persoonallisuus tulee latinan sanoista per sona, mikä tarkoittaa ”äänen kautta” (Kihlström, 2007, 76).

Persoona, persoonallisuus, ääni, lauluääni, yhdistelin mielessäni. Tämä ajatus osui johonkin olennaiseen siinä, mitä Lahden ammattikorkeakoulussa opiskellessani olen laulamista ja puhumista pohtinut. Jollain tavoin juuri laulu ja puhe ovat harjoittamistani taiteenlajeista herkimpiä paljastamaan eniten minusta ja siitä, mitä

tunsin laulaessani ja puhuessani. Laulaessa en osaa peittää jännitystäni toisin kuin tanssiessa koen osaavani. Tutkin Alive in Concertissa ääntäni, sen käytön rajoja ja mahdollisuuksia. Tässä opinnäytetyössä ääneni pääsee myös persoonallisuuteni ja temperamenttini tutkimuksen kohteeksi. Pohdin ääneni ominaisuuksia ja taipumuksia pohjautuen käytännön kokemuksiini Alive in Concert -teoksessa.

Halusin myös tehdä teoksessa lavalla jotain rohkeaa, mennä pois mukavuusalueiltani ja selvittää, miten selviäisin siitä. Myös voimakkaan esiintymisjännitykseni kanssa selviäminen kiinnosti. Tarkkailin tapojani lähestyä ongelmia ja haasteita lavalla ja lavan ulkopuolella. Nämä päämäärät ajoivat minua eteenpäin enemmän kuin huoli siitä, mitä yleisöni teoksestani saisi irti. Yritin parhaani mukaan pysyä rehellisenä sille, mitä itse tarvitsin, vaikka yleisö ei missään tapauksessa jäänyt huomiotta, kuten tulin huomaamaan.

Sooloteokseni jo saatua ensi-iltansa ajauduin lukemaan Susan Cainin kirjaa Hiljaiset - introverttien manifesti (2012). Löysin tästä introverttiyttä ja erityisherkkyyttä käsittelevästä kirjasta useita selityksiä omalle käyttäytymiselleni, reaktioilleni ja tavoilleni toimia sekä arki- että työelämässä. Tunsin kuuluvani siihen ihmisryhmään, josta tämä kirja kertoi. Se helpotti, koska Susan Cain toi introversiosta esiin myös hyvin positiivisia asioita. Tämä havainto valaisi myös soolotyöni etenemistä ja sen ongelmakohtia, sillä löysin kirjasta paljon yhtymäkohtia myös Alive in Concertin tekoprosessiin sekä karisman ja rohkeuden käsityksiini. Niinpä tämä kirja johti myös syvempään sosiaalipsykologiseen tutkintaan määrittäen tälle opinnäytetyölle viitekehyksen. Hiljaiset-kirja ohjasi minut tutkimaan introversiota, erityisherkkyyttä ja niihin liittyviä temperamenttipiirteitä ensin omassa itsessäni, ja jälkeen päin myös muissa läheisissä ja työtovereissa. En ole yksin introversioni ja erityisherkkyyteni kanssa, vaan sosiaalinen media on pullollaan ryhmiä kaltaisilleni. Mukana niissä on myös paljon taiteilijoita ja esiintyjä. Siitä syystä haluan opinnäytetyöni kirjallisessa osassa avata ajatuksiani näistä termeistä Alive in Concert -prosessissa kohtaamieni kokemusten pohjalta.

Alive in Concert -teoksen syntyvaiheessa käsittelemisissä ilmiöitä karisma ja rohkeus. Mietin, miksi pidin joitain julkisuuden henkilöitä tai tunnettuja esiintyjä karismaattisina ja vangitsevina? Pohdin teosta suunnitellessani, voisiko heistä

irrottaa jonkun ominaisuuden, joka tekee heistä karismaattisia. Oliko vangitsevuus heissä itsessään vai heidän esittämässään taiteessa? Näistä ajatuksista syntyi osio teokseeni, ja tässä kirjallisessa osassa pohdin näitä kysymyksiä myös temperamenttipiirteiden termistön valossa.

Myös rohkeudesta syntyi kappale Alive in Concert -teokseen.

Suunnitteluvaiheessa kävin läpi aiemmin näkemiäni sooloteoksia ja niiden tekijöitä. Jotkut heistä olivat painuneet mieleeni juuri ällistyttävän rohkeutensa vuoksi. Alive in Concertissa halusin itsekin pyrkiä olemaan rohkea. Tässä kirjallisessa osiossa pohdin sosiaalipsykologian käsitteistön avulla, kuinka se onnistui ja miksi.

Kirjoituksessani etenen Alive in Concert -näyttämöteoksessa esiintyneiden teemojen mukaisessa järjestyksessä, koettaen pysyä uskollisena teoksen draaman kaarelle ja rytmille. Otan esiin sosiaalipsykologisia termejä ja ilmiöitä edetessäni, sikäli kuinka ne teoksen aihepiirien kannalta ovat oleellisia. Teoriateksti kulkee näin ollen tekstin lomassa eikä omana erillisenä osionaan.

Tällä taiteellis-toiminnallisella tapaustutkimuksella haluan avata lukijoille oman taiteellisen prosessini avulla, mitä karisma mielestäni on. Kerron omista kokemuksistani liittyen esiintyjän rohkeuteen sekä löydöksistäni ja oivalluksistani rohkeuden kehittämisessä. Pyrin myös selvittämään, voiko esiintyvä taiteilija hyötyä työssään temperamenttipiirteiden tarkastelusta sekä omien ja muiden persoonallisuuspiirteiden tunnistamisesta. Henkilökohtaisesti haluan tällä työllä myös kannustaa ja rohkaista kaikkia introversioon ja erityisherkkyyteen taipuvaisia taiteilijoita työssään.

2 TEOKSEN ALKU JA ESIINTYJÄN TEMPERAMENTTIPIIRTEET

Sooloteokseni *Alive in Concert* koostui konsertin tapaan seitsemästä kappaleesta, jotka käsittelivät johdannossa mainitsemiani ilmiöitä karisma, rohkeus, jännitys ja herkkyys. Osassa näistä kappaleista esiinnyin tanssien, osassa laulaen ja osa sisälsi molempia elementtejä. Koreografiat olivat omiani ja kappaleet itse sanoittamiani. Musiikilliset taustat oli säveltänyt äänisuunnittelijani, bassotaiteilija Joel Sulva. Ainoa cover-kappale teoksessa oli Beethovenin *Kuutamonsonaatti*. Teoksen kappaleet etenivät seuraavasti:

1. *Kuutamonsonaatti* (herkkyys, tarkka kuuntelu, jännittäminen)
2. *Hei, mitä kuuluu?* (laulu jännittämisestä, yleisön kohtaamisesta ja silmiin katsomisesta)
3. *Karisma-tribuutti* (laulu Kauko Röyhkän, Billie Holidayn, Nina Simonen, J. Karjalaisen ja Tori Amoksen karismasta)
4. *Huomio ujoudelle ja herkkyydelle* (kastanjetit, steppikengät, viulu, hame; Erilaisia ilmaisukokeiluja + Huomaus-niminen laulu)
5. *Rock ja rumuus* (kappale, jossa opettelen laulamaan rumasti ja kovaa)
6. *Viimeinen tanssi: väsymys, antautuminen* (tanssi kaikkensa antaneena)
7. *Enkeli* (kappale, jossa siivet savuavat, outro)

2.1 Lavatapahtuma 1: herkkä ja varma *Kuutamonsonaatti*

Avasin *Alive in Concert* -teoksen Beethovenin *Kuutamonsonaatilla*. Vaikka osaan soittaa sen itsekkin, päädyin nauhoitettuun versioon, sillä halusin tehdä siitä tanssinumeron. Halusin antaa fyysistä huomiota teoksen jokaiselle sävelelle, visualisoida tämän teoksen tunnelmat. Tämä pyrkimys tuntui helpommalta ilmaista tanssien. Kuuntelin teosta tarkasti, opettelin ulkoa kaikki tämän äänityksen vivahteet ja tunnelmat. *Kuutamonsonaatti* on rauhallinen kappale, joka jatkuu kauttaaltaan samantempoisena pieniä pidäkkeitä lukuun ottamatta. Sen harmonioista muodostuu hyvin pienillä sävelkulkujen muutoksilla suuria tunnelman muutoksia. Nämä halusin tuoda esiin tanssien. Tein *Kuutamonsonaattiin* koreografiaa koko keholla. Elin säveliä milloin milläkin kehon osalla. Pyrin yhtä hienovaraiseen ja herkkään tulkintaan kuin nauhoitteen pianisti Tony Ingham. Helsingin Sanomien kriitikko Marja Hannula näki juuri tässä osassa herkkyyteni ja jäi kaipaamaan sitä lisää (Liite 1. HS 5.12.2011). Oloni oli myös melko varma

tätä osiota esittäessäni. En pelännyt yleisöä enkä virheitä. Elin Kuutamოსonaattia. Juuri tiiviissä suhteessa musiikkiin tanssiminen on koko urani ajan antanut minulle rohkeutta ja varmuutta, kuten olen todennut jo aiemmassa opinnäytteessäni ”Rohkeus ja Rythmi” Teatterkorkeakoulussa vuonna 2008. Musiikki vapauttaa aivoissa endomorfiineja, elimistön luontaisia huumausaineita (Lehtonen 1986, 56. Stein & Belluzi 1978, 299 ja Myllynen 1982, 66). Ehkä siksi rakastan sitä tunnetta, kun saan tanssia yhteen musiikin kanssa. Tämä rakkaus ja into ylittää jännityksen tunteen, eikä minun tällaisina hetkinä tarvitse välittää jännittämistä. Koen rytmittäjän myös yhdeksi esiintyjän vahvuksistani, minkä vuoksi halusin aloittaa teoksen tällä koreografialla, varmalta pohjalta, musiikin vietävänä (Kiukaanniemi 2008, 13).

2.2 Psykologinen oivallus: introversio

Valtavan moni introvertti on myös erityisherkkä, mikä kuulostaa runolliselta, mutta on psykologinen termi. Jos olet herkkää tyyppiä, olet keskimääräistä alttiimpi liikuttumaan Beethovenin Kuutamოსonaatista, kauniisti muotoillusta lauseesta tai poikkeuksellista hyvyttä ilmentävästä teosta (Cain, 2012, 27).

Tämä katkelma Susan Cainin kirjasta Hiljaiset - Introverttien manifesti osui eteeni kun Alive in Concert -esityksistä oli kulunut vajaa vuosi. Se pysäytti minut ajattelemaan ja antoi selityksen sille, miksi tunnen asioita vahvasti. Luin kirjaa lisää, ja hiljalleen määrittelemätön ulkopuolisuuden, ujouden ja outolinnun tunne sai määritelmän: olen temperamentiltani introvertti ja kenties myös erityisherkkä. Sattumaa oli se, että minä olin valinnut sooloni ensimmäiseksi musiikiksi juuri Kuutamოსonaatin, saman tunnetun klassisen lyhytteoksen kuin Susan Cain oli valinnut esimerkiksi kuvaamaan erityisherkkän ihmisen tunneherkkyyttä.

Viimeisen kolmen vuoden aikana olen törmännyt introversiota ja erityisherkkyyttä käsitteleviin julkaisuihin yhä useammin. Myös suomalaisten tekemiä julkaisuja aiheista löytyy. Facebookissa on lukuisia introverteille ja erityisherkkille tarkoitettuja ryhmiä, joista joihinkin olen liittynyt.

Cainin mukaan introvertti on ihminen, joka tunnistaa itsensä ainakin osittain seuraavasta seuraavassa lueteltujen ominaisuuksien yhdistelmässä: harkitseva, älyllinen, opinhaluinen, vaatimaton, sensitiivinen, ajattelevainen, vakava,

mietiskelevä, hienovarainen, sisäänpäin suuntautunut, sisältäohjautuva, lempeä, pehmeä, nöyrä, yksinäisyyttä kaipaava, ujo, riskejä karttava, herkkänahkainen. (Cain 2012, 319). Nämä ominaisuudet voi nähdä joko positiivisessa tai negatiivisessa valossa, mutta Cain pyrkii nimenomaan korostamaan niiden positiivia puolia.

2.3 Lavatapahtuma 2: oma ääni, omat sanat ja jännitys

Seuraava ”Hei, mitä kuuluu?” -osio hyppäsi suoraan jännitysaiheeseen. Tunnen miten kurkussa kiristyy, kun pitäisi alkaa laulaa tai puhua. Hampaat puristuvat yhteen ja hengitys tihenee. Kurkunpää nousee ja niska jännittyy. Lisäksi yleisö on lähellä. Pysin katsomaan heitä silmiin. Se pelottaa. Miksi ihmeessä ihmisen silmiin katsominen voikin pelottaa niin paljon? Sanat tässä kappaleessa menivät näin:

Hei, huhuu/ mitä kuuluu? / vai kuuluuko ollenkaan?

Mulle ei / sen kummempaa/ kuin että pelottaa.

Ääni, joka kuuluu / tahtoo ulos kolostaan.

Vaan kiero on se tie / joka sitä kuljettaa.

Hei, entä nyt / istuteko rennosti?

Näkykö se sinne / et mun sydän hakkaa vanhasti?

Nämä sanat halusivat tulla ulos hiljaa ja varovasti. Ääneni on luonnostaan melko pieni, eikä se ole oppinut kantamaan suuren äänimassan yli. Sooloteos oli kuitenkin omani ja päätösvalta minun, joten pieni ääni sai olla pieni. Äänen kiero tie ulos vapautteen kuvastaa niitä kaikkia jännityksen aiheuttamia lukkoja ja esteitä lyhyellä matkalla sisäänhengityksestä ja ajatuksesta kuuluviksi säveliksi ja sanoiksi. Muun muassa tuo lekan lailla hakkaava sydän ja kuiva kurkku olivat sillä matkalla tiellä. Näitä esteitä olen opetellut hallitsemaan ja voittamaan kouluajanani Lahden ammattikorkeakoulussa, mutta valmiiksi siinä en ole tullut eikä jännitys ole kadonnut mihinkään.

Alive in Concertissa lauloin tätä laulua ja tanssin itseni samalla solmuun 30-metrinen mikrofonipiuhan kanssa. Siltä se nimittäin usein tuntuu. Jos vain seison paikallani, laulan ja yritän näyttää rauhalliselta, tuntuu siltä, että kaikki näkevät jännitykseni, sydämeni lyönnit, tärisevät kädet ja nykivät posket. Jätin tähän osuuteen tarkoituksella tilaa improvisoidulle puheelle. Se, jos mikä, on suurin pelkoni esiityvänä taiteilijana ja näyttelijänä. Useimmissa esityksissä tämä tila jäi tyhjäksi. Huomasin täyttäväni sen mieluummin liikkeellä kuin puheella, vaikka kuinka olin päättänyt ennen esitystä, että tänään jututtaisin yleisöä. Joka kerta yleisön läsnäolon aiheuttama paniikki sai minut tekemään toisin. Laulun lopussa vasta pakotin itseni sanomaan jonkun ennalta määrätyn lauseen.

2.4 Psykologinen tulkinta: temperamenttipiirteet ja persoona työn selittäjinä

Temperamenttitutkija Liisa Keltikangas-Järvisen mukaan temperamentti on persoonallisuuden biologinen, osittain peritty lähtökohta, josta ympäristö ja lapsen saama kasvatusta muokkaavat persoonallisuuden. Ihmisen persoonallisuus muodostuu näin ollen synnynnäisestä temperamentista ja sosiaalisen ympäristön aikaansaamasta luonteesta (Keltikangas-Järvinen, 2008, 30). Temperamentti koostuu temperamenttipiirteistä, joita Keltikangas-Järvisen mukaan lasketaan olevan yhdeksän erilaista. Jokainen ihminen asettuu tiettyyn pisteeseen jokaisen temperamenttipiirteen asteikossa, mistä muodostuu kyseisen ihmisen temperamentti. Taulukossa 1 esittelen piirteet lyhyesti:

Aktiivisuus	onko henkilö rauhallinen ja paikallaan vai kaipaako jatkuvasti virikkeitä. liikettä ja toimintaa
Rytmisyys	pysyykö henkilö mieluummin rutiineissa ja suunnitelmassa vai toimiiko impulsiivisesti
Uuden asian käsittely	onko henkilö taipuvainen lähestymään uusia asioita ja tilanteita luontevasti vai vetäytytykö niissä syrjempään
Sopeutuminen	kuinka helposti/ nopeasti henkilö tottuu ja sopeutuu uuteen tilanteeseen
Vastauskynnys (responsiivisuus)	kuinka herkästi henkilö reagoi ärsykkeisiin, onko reagoitukynnys korkea vai matala

Reaktioiden intensiivisyys/voimakkuus	reaktioihin käytettävä energiamäärä/ voimakkuustaso
Mielialan laatu	Onko henkilö perusvireeltään positiivinen vai negatiivinen
Häirittävyys, keskittyneisyys	kuinka herkästi henkilön huomio kääntyy pois suoritettavasta toiminnasta
Sinnikkyys	luovuttamisen kynnyksen korkeus tavoitteen saavuttamisessa

Taulukko 1. (Keltikangas-Järvinen 2008, 46–61).

Näistä temperamenttipiirteistä muodostuu henkilön temperamentti. Cain nostaa esiin temperamentin etelän ja pohjoisen, eli introversio–ekstroversio-asteikon, joka hänen mukaansa on persoonallisuuden tärkein osa-alue. Cain on amerikkalainen ja toteaakin myös kulttuurin vaikuttavan. Hän tietää suomalaisten olevan introvertti kansa ja osoittaa sen kysymällä, mistä tietää suomalaisen pitävän sinusta. Siitä, että hän tuijottaa sinun kengänkärkiäsi eikä omiaan (Cain 2012, 27).

Kun tarkkailen Alive in Concertin lavatapahtumia 1 ja 2, nostan oleellisimmiksi temperamenttipiirteiksi vastauskynnyksen ja reaktioiden intensiivisyyden. Kuutamosonaatissa vastaan kuulemiini ärsykkeisiin herkästi, eli asetan itseni skaalan matalaan päähän. Reagoin pieniinkin ärsykkeisiin helposti. Reaktioiden intensiivisyyden skaalassa taas asetun skaalan korkeaan päähän, eli pienikin ärsyke voi aiheuttaa suuren reaktion, kuten jännityksen tunne, joka tuntuu kehon jokaisessa mahdollisessa osassa ja vaikuttaa myös ääneen. Nämä taipumukset viittaavat siihen, että olen erityisherkkä.

2.5 Erityisherkkyyys

Erityisherkkä ihminen kokee tunteet ja aistiärsykkeet keskimääräistä voimakkaampana. Hänen sensitiivisyysasteensa on korkea ja stressitaso nousee helposti. Tungos, hälyäänet ja voimakkaat tuoksut saattavat aiheuttaa keskimääräistä suurempia reaktioita. Myös kaunis musiikki, hyvät ja pahat teot ja sanat saavat erityisherkkän tuntemaan voimakkaasti.

Kun itse löysin tämän termin, tunsin ylpeyttä omasta erityisherkkyydestäni. Taiteen tekijänä näen erityisherkkyyteni enemmän etuna kuin haittana. Asioiden ja ilmiöiden voimakkaana kokeminen ruokkii sisältöä, tuottaa esitettävää. Esiintyjänä se puolestaan auttaa rehellisessä läsnäolossa. Pystyn, ainakin nykyään, havainnoimaan yleisöä ja yhteyttäni toisiin esiintyjiin sekä tilaan tarkasti, mikä auttaa minua ylläpitämään toivottua vireystilaa ja olemaan läsnä. Toisaalta erityisherkkyyks saa aikaan ristiriidan: reagoin myös jännityksen ja pelon tunteeseen keskimääräistä voimakkaammin, jolloin kehoni jännittyy fyysisesti ja esiintyminen, erityisesti laulaminen vaikeutuu ja muuttuu hetkittäin lähes mahdottomaksi. Kovan jännityksen vallassa myös eteenpäin vievä ajattelukyky lukkiutuu, eikä pystyisi tuottamaan yhtäkään ennalta määräämätöntä lausetta. Esiintyvän taiteilijan kannalta kiinnostavaa reaktioiden intensiivisyydessä onkin se, kuinka paljon näistä voimakkaista reaktioista näkyy yleisölle ja kuinka suuri osa pysyy enimmäkseen sisäisenä.

3 KARISMAN JÄLJILLÄ

Alive in Concertin kolmas kappale muodostui säveltämästäni ja esittämästäni laulusta, jonka lyriikoissa pohdin muutaman seuraamani ja ihailemani kuuluisan esiintyjän karismaa. Sanoitus oli seuraava:

*Hei **Kauko Röyhkä** voitko kertoa mulle
Mikä sussa on niin rock, vaikka heilut tälleen
Sä oot iso mies mut miksi se vaan iskee
Kun jättiläinen sanoo: kermajäätelöä...*

*Hei **Billie Holiday ja Simonen Nina**
Yks laulamanne lause kertoo elämäntarinan
Äänestä sen ymmärtää mitä sielu sisältää, se rittää
Mä en pyydä enempää*

*Hei **J. Karjalainen**, oot mun sanoittajaidoli
Ja vaikka laulat kummasti, fraseeraat kauniisti
Väännät sanat miten sattuu, kuitenkin niin hauskaasti
Siksi olet mulle aito sankari*

*Hei **Tori Amos**, sulta hunajani ostaisin
Ja sen että soundisi välillä on raakakin
Pianoa soitat naisellisesti kujeillen, se näyttää hyvältä
Hei mäkin kokeilen.*

Näistä artisteista yritin etsiä sitä, mikä tekee heistä karismaattisia, eli miksi heidän esiintymisensä vangitsee minut. Miksi he jäävät mieleen? Valitsin nämä mielestäni karismaattiset henkilöt tähän teokseen siksi, että aistin heissä jotain samaa kuin itsessäni. Luulen sen olevan jonkunlaista herkkyyttä ja leikkisyyttä, ehkä myös introversiota. Samaistun heihin äänellisesti, pelkän kuuntelun perusteella, toisin kuin vaikkapa nykypäivän nuorisoidoli Cheekiin, joka varmasti on karismaattinen jollekin toiselle ihmiselle, jostain toisesta syystä. Myös heidän laulamansa lyriikka vetoaa minuun, etenkin niiden kolmen, joiden tiedän kirjoittavan oman lyriikkansa. Kolme heistä, Röyhkän, Karjalaisen ja Amosin, olen nähnyt elävänä lavalla esiintymässä ja minua miellyttää heidän vähäeleisyytensä ja se, ettei puhella tai elehdi turhia. He liikkuvat omaleimaisesti. Seuraavaksi esitän muutamia karismaan liittyviä huomioita ja ajatuksia jokaisesta viidestä esiintyjästä:

Kauko Röyhkän esiintyessä seuraan hänen erikoista liikekieltään ja äänenkäyttöään. Iso, komeavartinen mies heiluu hassusti lantiota keinutellen. Tiedostan myös hänen kirjailijataustansa ja seuraan hänen kirjoituksiaan sosiaalisessa mediassa. Tämän vuoksi pidän hänen sisäistä elämäänsä vahvana ja eläväisenä. Jotenkin hassun heilunnan ja liukkaan puheenomaisen laulun yhdistelmä saa minut kuuntelemaan, mitä mies laulaa, vaikkei hän oikeastaan edes osaa laulaa. Pikemminkin hän resitoi. Hassun heilunnan, joka Röyhkän kokoisella miehellä näyttölee melko merkittävää osaa hänen esiintyessään, yhdistän ajatukseen, ettei hän pyri heilumaan millään siveellisellä ja sovinnaisella tavalla. Hän heiluu niin kuin heiluu, vaikka se näyttäisi hassulta. Tämä on tietysti oma tulkintani, mutta se on yksi syy, miksi Röyhkä vetoaa minuun.

Nina Simonen, rotusyrjityn ja köyhissä oloissa kasvaneen karuäänisen naisen laulussa on uskottavuutta. Hän tuntuu tietävän, mistä laulaa, ja uskovan siihen. Simone tunnetaan hyvin lauluistaan, joissa hän peräänkuuluttaa tummaihoisten ja naisten oikeuksia. Hänet tunnettiin koko sydämeästään ihmisoikeuksien puolesta taistelevana taiteilijana (Brun-Lambert 2009, 1). Hänen matala karu äänensä sopii tähän kuvaan mainiosti. Ääni ei ole heleän kaunis, mutta siitä huolimatta se on hyvin vetovoimainen. Mielestäni siitä kuulee, miten tosissaan hän laulaessaan tarkoittaa sanomaansa.

Billie Holiday työskenteli prostituoituna, ajautui käyttämään huumeita ja joutui äitinsä hylkäämäksi. Hänen jazz-tulkinnassaan kuuluu elämän osattomuus ja herkkyyys suurista tunteista (Rothman 2015). Billie Holidayn ääni on pieni ja ohut, kuten omanikin. Silti siinä on vahvuutta, koska se on hyvin omaperäinen ja tunnistettava. Maailma on kiinnittänyt huomiota hänen fraseeraukseensa, joka on yksi syy hänen äänensä karismaan.

J. Karjalaisesta olen kirjoittanut sooloprojektin aikana työpäiväkirjaani seuraavasti:

J. Karjalaisen sanoitukset saavat minut aina hyvälle tuulelle. Niissä on jotain lapsekasta ja friikkiä. Aikuinen mies laulaa Yön Otuksista ja Tulppaanista ja Sadepisaroista. Jotain rohkeaa siinä mielestäni on. Lisäksi hänkin kuuluu artisteihin, joiden ääntä en voi luokitella puhtaaksi ja koulutetuksi, mutta silti hän laulaa, eikä pelkää. Pääasiassa hänessä kuitenkin kiehtoo lapsenomaisuus. (Työpäiväkirjamerkintä, 23.9.2011.)

Tori Amoksesta puolestaan löytyi työpäiväkirjastani seuraava merkintä:

Tori Amos. Laulaa pienellä äänellä rohkeista asioista. Soittaa rohkeasti, esiintyy aistikkaasti ja ronskistikin. Ei silti koskaan huuda. Lumo perustuu jollain tapaa sanojen suoruuteen ja esiintyjyyden ronskiuteen suhteessa pieneen ääneen ja ujoon puheeseen. Taitava pianisti. (Työpäiväkirjamerkintä 5.9.2011.)

Sekä Karjalainen, että Amos vaikuttavat hyväksyneen kevyen kummajaisuutensa, mikä tekee heistä minulle valloittavia. Musiikki on heidän lavalla ollessaan tärkeämmässä asemassa kuin he itse, mikä vapauttaa heidät olemaan juuri sellaisia kuin he ovat. He keskittyvät musiikkiin, eivät itseensä. Siltä minusta ainakin tuntuu.

Teemat, jotka näistä tekemistäni huomioista haluan nostaa esiin, ovat herkkyyys, lapsenmielisyys, uskottavuus, erikoisuus, ja päättäväisyys tehdä omalla tavallaan muiden mielipiteistä välittämättä ja heitä kopioimatta, vaikka se olisi pelottavaakin. Kihlström toteaa karismasta seuraavaa:

Karismaattisille ihmisille on usein yhteistä se, että heillä on vakaa usko johonkin ja että he ovat taitavia viestimään. He puhuvat meille niin sanallisesti kuin sanattomasti houkuttelevalla tavalla ja vangitsevat niin huomiomme. (Kihlström 2007, 17.)

Ihmisellä, joka hermoilee kovasti joutuessaan puhumaan julkisesti, on todennäköisesti mainiot edellytykset kehittyä hyväksi viestijäksi, kunhan pelko on voitettu. Pelko on kolikon toinen puoli, luovuus ja kekseliäisyys toinen. (Kihlström 2007, 23.)

Esiintymistaitoja ja karismaa on siis mahdollista harjoitella. Kihlström keskittyy kirjassaan Karismakoodi (2007) muun muassa läsnäoloharjoitteisiin, puheen ajoitukseen, äänensävyyn, suunnitteluun, katseen kohdistamiseen, huumorin käyttöön sekä siihen, mitä oma kehonkieli kertoo.

3.1 Taiteilijan ydintehtävä

Laulujen tekijät viettävät paljon aikaa yksin. J. Karjalaisen Laulumies avoimena -nimisessä Ylen haastattelussa Karjalainen kertoo olevansa paljon jouten. Hän ei harrasta mitään, vaan kirjoittelee ja soittelee jouten ollessaan, tekee siis työtään ja taidettaan. Myös Tori Amos säveltää kaikkialla ja kaikkialle: kirjekuoriin, lautasliinoihin ja käsivarteen (Brown 2011, 57). Tämä kertoo siitä, että oma taide ja sen tekeminen ovat vahvasti läsnä heille koko ajan, myös niin sanottuna vapaa-aikana.

Toivoin löytäväni näiden taiteilijoiden henkilöhistoriasta introvertteja piirteitä, mutta tutkimuksistani huolimatta en pysty todistamaan heidän introverttiyttänsä. Erityisherkkyyteen viittaavia toimintamalleja sitä vastoin havaitsin molemmista. Karjalainen ja Amos näyttävät ajaneen taiteensa asiaa välittämättä persoonallisuuspiirteistään tai niiden tuomista haasteista. Tällaista itselle tärkeää tehtävää, eli ydintehtäväänsä suorittaessaan ihminen voi vieraila sellaisten temperamenttipiirteiden alueella, jotka eivät ole heille luontaisia. Toisin sanoen: myös introvertit pystyvät esiintymään ekstrovertteina sellaisen asian takia, jota he pitävät tärkeänä (Cain 2012, 245). Ydintehtävän toteuttaminen edesauttaa myös karisman syntyä ja tekee taiteilijoista tarvittaessa uskottavia viestijöitä, koska tehtävän tärkeys voittaa esiintymisen pelon. Tarvittaessa introvertti taiteilija voi ydintehtävän näin vaatiessa kaivaa itsestään esiin myös ekstroverttejä piirteitä. Tämä näkyy hauskalla tavalla muun muassa muutamissa suomalaisissa koomikoissa, kuten Pirkka-Pekka Peteliuksessa ja Miitta Sorvalissa, jotka ovat haastateltaessa avoimesti kertoneet olevansa introvertteja. Katsoessani heitä lavalla tai televisiossa en luokittelisi heitä introverteiksi. (Iltalehti 16.3.2015.)

Ydintehtävän toteuttaminen tekee näistä taiteilijoista myös rehellisiä, vilpittömiä ja nöyriä annetun tehtävän edessä, mikä on edellytys karismalle. Ollakseen karismaattinen laulaja on todella tarkoitettava sitä, mitä laulaa.

3.2 Muita karismaan vaikuttavia tekijöitä

Juhani Alakärppä haastatteli opinnäytetyössään Laulajan Lavakarisma oopperalaulaja ja professori Jorma Hynnistä. Hynninen nostaa haastattelussa

yhtenä tärkeimmistä karisman elementeistä esiin valmistautumisen. Hänen mukaansa se, että esitettävä materiaali kaikkine teknisine temppuineen tulee selkärangasta, vapauttaa esiintyjää läsnäololle ja yleisökontaktille. Epävarmuus esiintyessä ei auta karismaa, ja perusteellinen valmistautuminen ja esitettävän asian sanoman sisäistäminen vähentää epävarmuutta ja täten myös jännityksen tunnetta. (Alakärppä, 2011.)

Alive in Concertissa kyseessä oli oma ja osittain improvisoitu materiaali, joten aivan samaan tapaan en voi Hynnisen kantaan perusteellisesta valmistautumisesta samaistua. Improvisaatioon ja sen jännittämiseenkin voi kuitenkin valmistautua perusteellisesti kesyttämällä rohkeutta ja ilmaisua esimerkiksi esiintymällä erilaisille koyleisöille. Sitä olen oppinut tekemään enemmän vasta tämän teoksen jälkeen.

Karisman aitoudesta Hynninen toteaa seuraavaa:

Tällainen yleisilmaisu taiteilijan karismasta voisi olla sitä, että karismaattisella taiteilijalla on rohkeutta tuoda esiin juuri tämä oma persoonansa myöskin, mutta ei pelkäästään omaa persoonaa vaan ne työkalut, ne lähtevät tekstistä tai musiikista tai mistä tahansa, mitä hän itse kokee ja tuntee. Hänellä on kyky tuoda rohkeasti omana itsenään esille nämä tuntemuksensa, joita hänellä on esittäessään tätä asiaa. Rehellinen oikea karisma on sellaista, että siinä ei voi olla mitään keinotekoisesti tehtyä.
(Alakärppä 2011, 23.)

Tämä tukee väitettä ydintehtävän suorittamisesta. Musiikki on taiteilijalle työkalu, jolla hän kaivaa esiin tunteensa musiikin sanomaa kohtaan rohkeasti omana itsenään. Jos sanoma on sisäistetty hyvin, ei ole tarpeen tuntea epävarmuutta eikä jännityksellekään jää resursseja. Tällöin karisman on mahdollista puhjeta kukkaan.

Alakärppä ottaa esiin vielä yhden kiinnostavan karismalle oleellisen seikan: nöyryyden. “Nöyrällä taiteilijalla on kyky lähestyä kanssaihmiä samalta tasolta ja hän mahdollisesti ajattelee esiintymistä antamisen ja palvelemisen näkökulmasta” (Alakärppä 2011, 33). Tämä ajatus saa minut tuntemaan helpotusta. Ei tarvitse olla suuri diiva, vaan diivankin roolia voi lähestyä nöyryyden kautta tai siksi, että saisi annettua yleisölle parhaan mahdollisen diivan mikä itsessä on, roolin sitä vaatiessa.

Alakärppä toteaa myös, että taiteilijan positiivisella minäkuvalla ja itsetunnolla on merkitystä karisman kehityksessä, mutta Hynnisen mukaan jokaisessa persoonassa on karismaa. Kyse on siitä, saanko sen hyödynnettyä ja tuotua esiin.

4 HUOMAAMATTOMASTA HUOMATUKSI, NOLOSTA VARMAKSI

Karismaattisten julkkisten käsittelyn jälkeen Alive in Concert -teoksessa oli kappale, jossa keskityin esiintyvien taiteiden korkeaan vaatimustasoon. Tällä numerolla halusin kaikessa naiviudessaan tuoda esiin, että olen introverttiydestäni huolimatta monipuolinen esiintyjä ja taiteilija. Tuntuu myös todella pöhköltä kirjoittaa se tänne näin suoraan keksimättä sille hienostuneempaa merkitystä, mutta kaikessa rehellisyydessä sen teen.

Tästä osiosta tuli lavalle melkoinen sillisalaatti. Soitin ensin kastanjetteja tanssien, koska pidän rytmeillä leikkimisestä, sitten tanssin ison punaisen hameen kanssa, soitin viulua ja steppasin. Lopulta tein kaikkia näitä yhtä aikaa. Kappaleen päätteeksi esitin säveltämäni laulun Huomaus tilanteeseen mielestäni sopineilla sanoitusmuutoksilla. Rekvisiitilla viittaan noihin käyttämiini välineisiin.

*Huomaa / mikset sä huomaa
liikaa rekvisittaa / voidaanko alusta aloittaa?
Ei saa / herkkää taiteilijaa radaltaan ravistaa/
vieraille vesille laskea*

*Huomaatko kuinka nurkastaan sävelet sielukkaat
etsivät kuulijaa, vievät mut mukanaan...*

*Selkäsi ethän käännä kylmänä yönä kun kuljen luovuuden
lähteellä? / Pelkään että en löydä mä niitä riimejä jotka polttaa
mun sisällä*

*Huomaa / joko sä huomaat / mun sydän huutaa / kun se niin
kovasti haluaa sanoa: voisitko tulla lähelleni / kaivaa sanat
sisältäni / rauhoittuisi sydämeni rajahtämättä sisälleni*

*Huomaa mikset sä huomaa mun sydän huutaa ja niinkuin kuuta
se ulvoo sun rakkautta.*

*Voisitko tulla lähelleni / kaivaa sanat sisältäni / rauhoittuisi
sydämeni rajahtämättä sisälleni / voisitko tulla avukseni / olla
lähde luovuuteni / uuvuttaa mun ujouteni / valjastaa mun
rohkeuteni.*

Kuten Susan Cainin kirja Hiljaiset - Introverttien manifesti, tämä laulu syntyi tarpeesta menestyä ekstroverttiyttä arvostavassa maailmassa. Usein koen introverttinä menettäväni monta työtilaisuutta sanavalmiimmille ja luonnostaan enemmän huomiota kerääville ihmisille jo pelkästään siksi, että

verkostoitumistaitoni ovat vähäiset. Spontaani sosiaalinen kommunikointi ja puhelinsoitot oudoille ihmisille ja mahdollisille työnantajille vievät minulta hyvin paljon energiaa ja ahdistavat. Teen parhaiten töitä yksin tai pienessä joukossa, mutta se ei tarkoita, ettenkö tulisi toimeen ihmisten kanssa tai olisi omalla tavallani hyvä ryhmätyöskentelijä. Alive in Concertissa tämä turhautuminen purkautui tällä tavalla. Luulen silti, että yleisölle aihe ei tässä muodossa avautunut, vaan he näkivät numeron hassuna hupsutteluna, mitä en sinänsä pistä pahakseni.

Laulun jälkimmäisessä puoliskossa saavutin kuitenkin jotain, mistä pidin kovasti ja mikä jälkeen päin ajateltuna sopii hyvin karisman käsitteen tarkasteluun. Minulla on palava halu tuoda julki sisäistä maailmaani, mutta puhuminen ei tunnu olevan sen esiintuontiin sopivin tie. Huomaus-laulun kolmen viimeisen säkeistön lyriikkaan uskoin itse eniten. Myös melodian intensiivisyys niitä laulaessani saavutti sen, mitä halusin sanoa. Tämä tuo hyvin esiin sen, mitä Jorma Hynninen tarkoittaa sillä, että esiintyjän on oltava vilpitön saavuttaakseen karisman. Tunsin epävarmuutta kohtauksen alkupuoliskossa joka kerta sitä esittäessäni ja helpotusta sitten, kun pääsin loppupuoliskoon, josta osasin itsekkin olla ylpeä. Voidaan siis todeta, että tämän osion alkuosio teoksessa olisi vaatinut enemmän kypsytelyä tai muutoksia, parempaa valmistautumista. Nyt se pääsi lavalle epävalmiina, enkä osannut seistä sen päällä ja olla sen herra. En usko, että kyse tässä tapauksessa oli rohkeuden puutteesta, vaan itse luomani materiaalin keskinkertaisuudesta. Rohkeutta sen sijaan käsittelen seuraavassa luvussa.

5 ROHKEUTTA OLLA RUMA JA MOKATA

*Ismo Alanko sulla on pokkaa laulaa pieleen ja silti se rokkaa
Minäkin tahtoisin saavuttaa sen ja huutaa kovaa joka sanasen.
Rääkyä ja kouristella räävittömästi ja rohkeudella,
Irvistellä ja rumankin olla, tunteella olla hunningolla*

Tässä kappaleessa käsittelen rohkeutta. Ainakin pidin sitä lähtökohtanani kirjoittaessani ja koreografioidessani yllä olevaa laulun pätkää, joka tässä osiossa esiintyi. Opintojeni aikana sekä Lahden ammattikorkeakoulussa että Teatterikorkeakoulussa olen näyttelijäntyön tehtävissä aina ihailnut kollegoitteni puheen improvisoinnin kykyä. Itse menen näyttelijäntyön improvisaatiotehtävissä usein lukkoon ja suoritan näitä tehtäviä paniikinomaisen kauhun vallassa. Minulta puuttuu rohkeutta puhua, rohkeutta tehdä jotain suunnittelematonta, rohkeutta heittäytyä. Jokin mielen lukko on esteenä suunnittelematomalle toiminnalle. Oman tekemisen arvottaminen istuu tiukassa. Mielenkiintoista on myös se, että tämä lukko koskee laulamista ja puhumista, eikä liikkeen tuottamista. Olen pohtinut, löytyisikö tälle selitys introversion ja ekstroversion eroavaisuuksista?

Sellaiset esiintyjät, joita pidän esimerkkeinä rohkeudesta, ovat tehneet lavalla jotain, minkä katsoja voi kyseenalaistaa. He ovat saattaneet itsensä naurunalaiseksi tai tehneet jotain hävettävää kuitenkin häpeämättä sitä. Eeva Muilu laittoi itsensä likoon tanssisoolossaan *Vermiculus* (2005), Nigel Charnock näytti itsestään sekä herkkiä että ällöttäviä puolia sooloteoksessaan *Frank* (2003). Rock-artistit usein esiintyvät rumuuden kautta, kuten sanoitukseeni esimerkkihenkilöksi päätynyt Ismo Alanko. Erityisesti nuoruutensa yhtyeen Hassisen Koneen aikoina Alanko enemmänkin huusi ja rääkyi kuin lauloi klassisen kauniisti. Lisäksi hän juoksenteli, hyppi, makoili lavalla ja tanssi villisti. Mietin, onko se rohkeutta, välinpitämättömyyttä, karismaa vai raakaa voimaa. Alangan huutolaulu kuitenkin toimii. Se tuntuu vahvalta ja todelta ja tuo esiintymiseen voimaa. Jos hän ei olisi tosissaan, niin miksi hän näkisi noin paljon vaivaa ja käyttäisi noin paljon energiaa laulamiseen? Samankaltaisia huutavia ja riehuvia esimerkkejä löytyy rock-maailmasta useita. Juha Suihkon karisma-aiheisessa opinnäytetyössä eräs haastateltu esiintyvä taiteilija määrittelee karisman

olevan ”henkistä munaa” (Suihko, 2014, 28). Ismo Alangolla on mielestäni sitä. Ja henkistä munaa haluan myös itselleni.

Itse en ole koskaan kokenut osaavani huutaa. Huutoni kuulostaa teinitytön nasaalilta kirkumiselta, vaikka kuinka koitan käyttää siihen koko kapasiteettini. Huutoni ei tule syvältä. Tässä soolossa halusin kuitenkin katsoa millaista rock-hulluutta erityisherkeästä introvertista saa irti. Lauloin kovaa, ääntelin, kiemurtelin, hypin ja riehuin. Se oli mukavaa ja vapauttavaa, mutta oliko se rohkeaa? Oliko se karismaattista? Oman arvioni mukaan ei ollut. Seuraavaksi yritän määritellä, miksi minusta tuntuu, ettei ollut.

Kiinnittäkäämme huomiomme ensin avustajaani, muusikko-näyttelijä Jere Kolehmaiseen, joka mielestäni osaa ja uskaltaa olla hullu. Jere ei häpeile tekemisiään, eikä pelkää haastaa yleisöään. Hän jopa nauttii siitä, että saa aiheutettua hämmennystä. Rohkeus- ja rumuusosiossamme Jere tanssii omalla epätanssijan tyylillään rohkeasti, menee yleisön lähelle keikistelemään ja tuijottaa heitä herkeämättä silmiin. Häntä voidaan verrata lauluni Ismo Alankoon. Minä puolestani yritän laulaa uskottavalla, kovalla rock-äänellä peläten kukkoja eli hallitsemattomia kiekauksia koko ajan. Rohkeusnumeron aikana tulee vilkaistua yleisöä silmiin useamman kerran, mutta katseeni ei uskalla jäädä liian pitkäksi aikaa. Liikkeellisesti koen tekeväni rohkeita ja heittäytyviä alkuja, mutta katsoessani teosta videolta ne kuolevat ennen kuin niistä ehtii tulla karismaattisen ja vaikuttavan rohkeita. Riehumista ei voi suorittaa vain vähän. Puolitehoisesta riehumisesta jää kiinni hyvin helposti, kuten videolta näen. Ajattelen liikaa. Ajattelu estää heittäytymisen.

Esiintyjän rohkeuden esteeksi muotoutuu täten mielestäni liika ajattelu, ennakointi ja oman tekemisen arvottaminen. Tähän ongelmaan olen yrittänyt löytää ratkaisua klovneriakursseilta, huutamista opettelemalla ja buddhalaisella viisaudella, mutta täydellistä ratkaisua en ole vielä löytänyt. Lukkonni on toistaiseksi vielä avaamatta kovasta henkisestä yrittämisestä huolimatta.

Uhkaavaksi koetussa tilanteessa, esimerkiksi kun ihmistä arvioidaan tai hän joutuu kilpailemaan muiden kanssa, minän tietoisuus on erityisen voimakas. Vastaavasti, jos yksilö tekee jotain hyvin mielenkiintoista asiaa, esimerkiksi puuhailee

harrastuksensa parissa, hän voi unohtaa koko minänänsä hetkeksi. (Aho & Laine 2002, 17.)

Olisiko tässä nimi lukolleni? Minän tietoisuus. Siitäkö minun tulisi päästä esiintymistilanteessa eroon ollakseni rohkea? Näen esiintymistilanteessa itseni liiaksi katsojan silmin, enkä osaa hakea tunnetta sisältäni. Luulen tunnistavani tuon ongelman. Yllätän itseni hyvin usein, muuallakin kuin lavalla, ajattelemasta, mitä muut tästä ajattelevat tai miten muut tämän näkevät.

Kuten Hynninen sanoi Alakärpän haastattelussa, sisällön läpikotaisella osaamisella rohkeus lisääntyy. Tämä on varmasti totta, mutta tässä sooloteokseni osassa hyppäsin tieteen tahtoen kauas mukavuusalueeltani. Lauloin pieleen ja rumasti, kuten videostakin näemme. Lisäksi tämä materiaali ei varsinaisesti ollut harjoiteltavissa, sillä siinä oli paljon improvisoitua. Kuten jo karismaa pohtiessani totesin voi improvisaatioonkin valmistautua huolella. Rohkeuden etsiessä ei kai auta kun altistaa itsensä pelolle ja kokeilla, miten siitä selviää. Alive in Concertia tehdessäni en ajatellutkaan saavuttavani rohkeutta tätä esitystä esittäessäni, mutta ajattelin neljän esityksen aikana ylittäväni jonkun kynnyksen. Oikeastaan koko kohtaukselta olisi pudonnut pohja, jos olisin pystynyt yhtä huikentelemaan suoritukseen kuin Ismo Alanko aikoinaan. Minun oli näytettävä yleisölle epätäydellinen pyrkimykseni rohkeaan ilmaisuun, ei itse rohkeutta.

6 LOPPUKOHTAUKSET JA LOPPUTULEMAT

Tämä kappale on pohdintaosioni, jonka alaluvussa 6.1. kerron Alive in Concert –teoksen viimeisten kohtausten, Viimeisen tanssin ja Enkelin merkityksestä. Kun kaikki uuden ja rohkean etsintä oli saatu tehtyä, palasin johonkin missä sain olla jälleen vapaa, liikkua ja laulaa vailla pinnistelyä. Alaluvussa 6.2 pohdin teoksen onnistumista ja epäonnistumista. Viimeisessä alaluvussa 6.3. peilaan kokemuksiani Alive in Concert –prosessista tähänhetkiseen kokemukseeni taiteen tekijänä.

6.1 Viimeinen tanssi ja Enkeli

Jännittämisen ja pelon jälkeen palasin Alive in Concertissa jälleen mukavuusalueelleni. Osio nimeltään Viimeinen tanssi alkoi riehumisen jäljiltä väsyneenä ja antoi musiikin jälleen viedä. Tässä osiossa en enää yrittänyt olla sen enempää karismaattinen kuin rohkeakaan. Annoin vain liikkeen tulla. Tanssiessa on helpompi heittäytyä kuin laulaessa, koska liikkeen lomassa ei ehdi ajatella, vain kuulla musiikin ja liikkua. Se tuntui vapauttavalta ja helpottavalta, hengittävältä ja vapauttavalta. Tämän tunteen pyrin säilyttämään myös esityksen viimeiseen lauluun Enkeliin.

*Enkeli levitti savuiset siipensä hiljaa
Lenteli kasvoillaan hellien lämmitä ilmaa
Poskia koristi suolaiset pisarat
Hikihelminauhat syntisen ihanat
Sievästi vaateen alle ne valuivat
Suolaiseen ihoon kai tuulessa kuivuvat*

*Enkeli mukana kulkee vaan vaikenee hiljaa
Henkeni hinnalla muistelen kaunista iltaa
Poskia koristi suolaiset pisarat...*

*Hiljaa hiipien / alla siipien savuisten / ihon pintaan kiiruhtaen
Sinne minne minä en.*

*Enkelikin nauttii salaa / ajatuksiisi palaa / muistojansa sinne
valaa / henkeäsi hiljaa halaa.*

Tämä laulu on omani ja minulle rakas. Ajattelen Enkeliä oodina epätäydellisyydelle ja keskeneräisyydelle, sillä valmiiksihan taide ei tule. Enkelikin hikoilee ja tekee virheitä, polttaa siipensä. Soitan Enkelissä myös

pianoa ja tunnen jännityksen sormissani, sillä piano ei ole omin soittimeni. Ääneni on väsynyt ja hengityselimistö vielä ylikierroksilla tanssimisesta. Aistin näitä asioita ja tuntemuksia. Parasta Enkelissä on se, että avustajani Jere istuu selkä selkääni vasten soittamassa djembeä ja muusikkoni Joelin tulee bassonsa kanssa lähemmäs. Olemme bändi, eikä Alive in Concert enää tässä vaiheessa ole sooloteos, vaan ryhmäteos. On ihanaa musisoida yhdessä. Harmoniat kuulostavat niin paljon täydemmiltä ja täydellisemmiltä. Nämä kaksi taiteilijaa ovat antaneet suuren henkilökohtaisen panoksensa pääasiassa minun henkilökohtaisen tavoitteeni saavuttamiseen. Tunnen kiitollisuutta.

6.2 Pohdintaa teoksen onnistumisesta ja epäonnistumisesta

Alive in Concert oli erityinen sooloteos siksi, että siinä en päässyt missään vaiheessa menemään roolin taakse. Oli vain minä esittämässä minua ja omaa materiaaliani lavalla, Kuutamosonaattia lukuunottamatta. Toki Joel Sulvan musiikilliset taustat, Jere Kolehmaisien avustajuus ja Pyry Pakkalan suunnittelemaat valot toivat mukanaan tervetulleen lisänsä, mutta hekin toimivat minun ohjaukseni alaisina. Juuri tämän roolittomuuden vuoksi pidän tärkeänä tutkia tätä teosta ja esiintyjyyttäni siinä temperamenttipiirteiden ja introversio–ekstroversio-asteikon kautta. Jos olisin valinnut jonkin toisen Alive in Concertin jälkeen valmistamani teoksen, kuten Peikkotangon tai Chess Piecen, olisi aihepiiri ja viitekehys ollut vähemmän henkilökohtainen, sillä kyseiset teokset ovat ryhmäteoksia.

Suurin motiivini Alive in Concertin tekemiseen oli oppia ja kehittyä. Siinä taiteilijuuteni vaiheessa, valmistuneena tanssijana ja tanssinopettajana sekä musiikkiteatterin paikkaansa etsivänä opiskelijana tarvitsin kipeästi hyödyllistä toimintaa ja tekemistä enkä teoriaa. Yritin oppia jotain rohkeudesta ja karismasta sekä tutkia, helpottuuko laulamisen ja spontaanin puhumisen jännitys ja paniikki kohtaamalla nämä asiat. Ehkä tuolloin, vuonna 2011, kuvittelin, että voisin oppia rohkeaksi tämän yhden esityksen avulla, mutta nyt ajattelen, ettei se ollut tarkoituskaan. Olin ylittänyt kynnyksen tehdä teos ammattilaiskentälle. Hoidin kaikki järjestelyt itse, mikä on suuresti helpottanut teosten tuottamista myöhemmin. En saavuttanut tämän esityksen myötä suurta rohkeutta ja varmuutta

tai suvereenia improvisoidun puheen tuottokykyä, mutta olin uskaltanut yrittää ja olin etsinyt niitä yleisön edessä, haavoittuvana ja inkimillisenä virheitä tekevänä ihmisenä. Alive in Concert toimi oivallisena vauhdin ottona taiteilijan uralleni ja tielleni rohkeuden etsimisessä.

6.3 Pohdintaa 3,5 vuotta teoksen jälkeen

Viime vuosina, Alive in Concertin valmistumisen jälkeen, on maailmalla kirjoitettu paljon sekä introversiosta että erityisherkkyydestä ja siitä, kuinka näitä piirteitä omaavat ihmiset selviävät ekstroverttiyttä arvostavassa maailmassa. Tutustuttuani näihin kirjoituksiin ja aiheesta tehtyihin tutkimuksiin olen kokenut valaistumisen siinä, etten olekaan vain ujo, vaan omista temperamenttipiirteistäni löytyy myös paljon käyttökelpoista ja hyvää esiintyjälle. Tilanteessa läsnäolo on erityisherkälle ihmiselle luontaista. Ihmisiä ja ympäristöä tarkkailemalla saa kerättyä inspiraatiota esiintymiseensä sekä taiteensa sisällöntuotantoon. Asioiden vahvasti tunteminen ja niiden tunteiden kuunteleminen auttavat valitsemaan suunnan, mihin taiteilijana lähteä. Myös ydintehtävä-ajatus on saanut minut miettimään, mitä ekstroversion piirteitä minusta ydintehtävää suorittaessani löytyy.

Nyt kun Alive in Concertista on aikaa 3,5 vuotta, olen ehtinyt tehdä myös lisää omia projekteja ja ohjaustöitä perustamani Tangoteatteri Kiukkaraisen taiteellisenä johtajana. Olen joutunut markkinoimaan ja myymään omia teoksiani ja työtäni paljon, eikä myyntityö edelleenkään tunnu luontevalta. Mielelläni palkkaisin tuottajan tekemään näitä asioita puolestani. Joka tapauksessa ydintehtävä-ajatuksen voimin saan itseni tekemään tätä ekstroverteille helpompaa myyntityötä. Toivoisin vielä oppivani pääsykoetilanteessa käyttämään rohkeasti näitä myyntityökikkoja myydessäni omaa osaamistani.

Temperamenttipiirteiden tutkailu ja tarkkailu myös muissa teosteni esiintyjissä on auttanut minua ymmärtämään ohjattaviani ja löytämään keinoja esittää asioita heille toimivilla tavoilla. Nämä viitekehykset toimivat oivallisina työkaluina myös roolihahmojen rakentamiseen. Muun muassa Peikkotangon Peikkotyön roolia harjoitellessani rakensin peikkoleni oman temperamentin, jossa on paljon inhimillistä, mutta myös jotain eläimellistä.

Myös opetustyöhöni terperamenttipiirteiden tietämys on vaikuttanut. Tietoisuus niistä auttaa minua etsimään uusia tapoja, joilla jokin opetettava asia saadaan perille tietynlaisille oppilaille.

Lopputulemani karismasta lienee se, että sitä on kaikissa persoonissa, mutta sen esiintuonti vaatii harjoittelua ja valmistautumista. Millä tahansa keinoin esiintyjä saa lavalle mukaansa rauhallisen olon, auttaa se karisman syntyä. Kehotietoisuus, äänen mekanismien tunnistaminen, ajoitus ja läsnäoloharjoitukset ovat kaikki harjoittelemisen arvoisia asioita karismaattiseen lavaesiintymiseen pyrittäessä.

Rohkeudesta ajattelen tänä päivänä seuraavaa: Herkälle introvertille rohkeutta vaativia hetkiä ja tilanteita lienee enemmän kuin vahvalle ekstrovertille. Rohkea ei kuitenkaan ole se, joka ei pelkää, vaan se, joka pelkää, mutta tekee silti. Se, että olen Alive in Concertin jälkeenkin jatkanut valitsemallani tiellä itsenäisenä taiteilijana kertonee jotain siitä, että tämän ydintehtävän eteen on tehtävä rohkeita tekoja. Minunlaiselleni temperamentille yksi oivallinen kanava rohkeuden etsintään ja lukkojen avaamiseen on löytynyt klovnerian opiskelusta. Siinä klovnin on kohdattava yleisönsä paljaana, avoimena ja valmistautumatta. Klovni saa olla herkkä, mutta liiasta ajattelusta ja ennakkoinnista pyritään klovnerian menetelmissä pääsemään eroon. Toinen tuore rohkeudelle altistava jännityksen siedätyshoito on löytynyt Jussi Tuurnan teatterimusiikkikursseista. Siellä harjoitellaan sitä itseään, heittäytymistä improvisaatioon laulun keinoin ja yleisön läsnä ollessa. Näitä kurseja toivoisin sisällytettävän kaikkien vaikuttamishaluisten laulajien opinto-ohjelmaan.

Alive in Concertin tekeminen tuossa haavoittuvassa taiteilijuuden nappuvaiheessa on näin jälkeen päin ajateltuna ollut todella rohkeaa. Ilman tuota varhaisuran sooloteosta tuskin olisin perustanut Tangoteatteri Kiukkaraista ja päätynyt yhtä pontevasti tekemään omia projekteja. On kuitenkin ihanaa ja helpottavaa, että uudemmissa teoksissani mukana on tukea antava työryhmä ja teen tiivistä yhteistyötä tanssiparini ja kumppanini Timo Hakkaraisen kanssa.

Olisi kiinnostavaa lämmittää tämä teos vaikkapa 20-vuotisen taiteilijanurani kunniaksi vuonna 2024. Siinä näkisi, millaista rohkeutta ja karismaa samasta materiaalista saisi aikaan silloin. Jo nyt 3,5 vuodessa ovat käsitykseni rohkeudesta

muuttuneet ja koen rohkeuden lisääntyneen, vaikka jännityksen tunne ei ole mihinkään kadonnutkaan. Karismaattisuudesta olen saanut positiivista palautetta katsojiltani ja kuulijoiltani, joten koen pystyväni koskettamaan katsojaa.

Toivon, että tämä tapaustutkimus sooloteoksesta nimeltä Alive in Concert antaa lukijalleen inspiroivan esimerkin sooloteoksen tekemisen, karisman, rohkeuden ja jännittämisen teemoista. Erityisesti toivon sillä rohkaisevani muita jännittäjiä ja kannustavan toisia introvertejä ja erityisherkkiä. Ihmisiä tässä kuitenkin kaikki ollaan.

LÄHTEET

- Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut – Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava
- Alakärppä, J. 2011. Laulajan lavakarisma. Opinnäytetyö. Oulun Seudun Ammattikorkeakoulu, musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogiikan suuntantumisvaihtoehto.
- Brown, J. 2011. Tori Amos. In the Studio. Canada, Ontario: ECW Press.
- Brun-Lambert, D. 2009. Nina Simone. The Biography. London: Aurum Press Ltd.
- Cain, S. 2012. Hiljaiset. Introverttien manifesti. Helsinki: BTJ Finland Oy.
- Hannula, M. 2011. Arvio teoksesta Alive in Concert: Kaktuksesta kasvoi Lady Gaga. Julkaistu Helsingin Sanomissa 5.11.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti. Ihmisen yksilöllisyys. Juva: WSOY.
- Keltikangas- Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY
- Kihlström, E. 2007. Karismakoodi- seitsemän tietä säteilevään persoonallisuuteen. Falun, Ruotsi: Scandbook AB.
- Kiukaanniemi, M. 2008. Rohkeus ja Rytmi. Opinnäytetyö. Teatterikorkeakoulu, tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos, tanssipedagogiikan koulutusohjelma.
- Lehtonen, K. 1986. Musiikki psyykkisen työskentelyn edistäjänä. Psykoanalyttinen tutkimus musiikkiterapian kasvatuksellisista mahdollisuuksista. Turun Yliopisto.
- Suihko, J. 2014. Matka karisman keskipisteeseen. Opinnäytetyö. Lahden Ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Musiikkiteatteri.

LÄHTEET VERKOSSA:

Yle TV 2: Laulumies avoimena. (esitetty 10.6.2014. Yle TV 2:ssa). Jukka Karjalaisen haastattelu. Haastattelijana Aija Puurtinen.

<http://areena.yle.fi/tv/2301566>

Uotinen, J. (2015). Pirkka-Pekka Petelius avautuu hermostollisesta piirteestään: Olen erityisherkkä. Julkaistu Iltalehdessä 16.3.2015.

http://www.iltalehti.fi/viihde/2015031619365386_vi.shtml

Rothman, L. (2015). Billie Holiday's Story was even more complicated than you think. <http://time.com/3769253/billie-holiday-100-john-szwed/>

VIDEOLÄHTEET:

Traileri teoksesta Alive in Concert:

<https://vimeo.com/36886209>

Videotaltio teoksesta Alive in Concert:

<https://vimeo.com/124292918>

salasana: Alive

LIITTEET

Videotaltio teoksesta Alive in Concert:

<https://vimeo.com/124292918>

salasana: Alive

Liite 1.

Hannula, M. 2011. Arvio teoksesta Alive in Concert: Kaktuksesta kasvoi Lady Gaga. Julkaistu Helsingin Sanomissa 5.11.

ARVIO, ARVIOITA

Kaktus-tanssifestivaali Kaapelitehtaalla. Koreografiat: Olga Zitluhina ja ryhmä, Marjo Kiukaanniemi, Mari Kortelainen, Pia Tavela, Virpi Juntti ja Tommi Haapaniemi.

Kaktuksesta kasvoi Lady Gaga

Julkaistu: 5.12.2011 lehdessä osastolla Kulttuuri

MARJA HANNULA KAKTUS-TANSSIFESTIVAALI 7. JOULUKUUTA ASTI KAAPELITEHTAALLA.

Tanssi. Kaupunkifestivaali nimeltä Kaktus ei kuulosta valoisimmalta menopalalta, ainakaan joulukuussa, mutta nimen uhmaaminen tässä tapauksessa kannattaa.

Yksi mielenkiintoisimmista esityksistä, latvialaisen koreografin **Olga Zitluhinan** *Quick Time Player* meni jo, mutta ohjelmistossa on vielä muun muassa tanssiryhmä Gruppen Fyranin mainio *Äiti*. Se on nykytanssin poppia parhaimmillaan.

Harmi, että latvialaisryhmän vierailu jäi yhteen kertaan, sillä esitys oli kuin vaikeimman mahdollisen koreografian oppitunti. Siinä nimittäin tanssi onnistui ironisoimaan ooppera-aarioita. **Donizettin** *Una furtiva lagrima* viritti melkoisia patetian ansoja, mutta tanssijat välttivät ne omaperäisillä, tarkoilla rytmeillä ja rujolla ilmaisulla. Mustaa huumoria tanssin keinoin, mahtavaa.

Koko festivaalin mittainen herkku on tanssiva muusikko **Marjo Kiukaanniemi**, jonka *Alive in Concert* (Elossa konsertissa) on hauska ja herkkä puheenvuoro esiintyjän työn autuuksista ja kamaluuksista.

Pianolla kiipeilevä ja johtoihin kääriytyvä Kiukaanniemi on hetkittäin kuin metsäsuomalainen versio **Lady Gagasta**. Amerikkalaista esikuvaa olisi kuitenkin tarvittu enemmän, sillä liike jäi lopulta musiikin jalkoihin. **Beethovenin** *Kuutamonaatti*-kohtaus esitteli omaperäisen artistin ja tanssijan, joka kuitenkin katosi **Joel Sulvan** multi-instrumentaalisen musiikin alle. Olisi ollut hienoa nähdä tanssissa sitä samaa vastaansanomista, jota oli sen punahameisen tytön lavaolemuksessa.

Pianonpenkistä henkiin herätetty, rumpaliksi ja tanssijaksi muuntunut **Jere Kolehmainen** lunasti paikkansa lavalla.